Valtion työmarkkinalaitos

17.9.2024

Valtion työmarkkinalaitoksen lausunto

Valtion työmarkkinalaitos pitää paikallisen sopimisen edistämistä perusteltuna ja tarpeellisena. Poiketen muista julkisen sektorin työnantajista Valtion työmarkkinalaitoksen näkemyksen mukaan paikallisen sopimisen mahdollisuuksien laajentaminen valtion toimintayksiköissä niiden moninaisuus huomioon ottaen on myös perusteltua.

Valtion eri toimintayksiköt - lähinnä ministeriöt, virastot ja laitokset – ovat lähtökohtaisesti kattavasti lainsäädäntöön perustuvan virkaehtosopimusjärjestelmän piirissä. Toimintayksiköillä on nyt käytettävissä paikallista sopimista varten tämän lainsäädännön sekä virkaehtosopimusten mahdollistamat paikallisen sopimisen mahdollisuudet ja keinot. Työsuhteisiin työntekijöihin ja työehtosopimuksiin sovelletaan valtiolla samoja määräyksiä kuin yksityisellä sektorilla. Henkilöstön edustautumisesta sopimusprosesseissa on säädetty ja sovittu kattavasti.

Edellä lausutusta huolimatta valtiolla on toimintayksiköitä, joiden asema rinnastuu lähinnä yksityisen sektorin järjestäytymättömiin työnantajiin. Nämä toimintayksiköt eivät siis ole muutoin varsin kattavan sopimusjärjestelmän piirissä. Esimerkiksi Huoltovarmuuskeskus ja eräät muut sitä vastaavat talousarviolainsäädännön ulkopuoliset rahastot ovat tällaisessa asemassa. Valtion työmarkkinalaitoksen näkemyksen mukaan on perusteltua avata paikallisen sopimisen ja kollektiivisopimisen mahdollisuudet ylipäätään myös näille toimintayksiköille.

Lisäksi eräissä valtion virastoissa on historiallisista syistä edelleen niin sanottuja yksityissidonnaisia aloja, kuten Ruokavirastossa lihantarkastustehtävissä toimivat henkilöt, joiden palvelussuhteen ehtoihin noudatetaan osin yksityisen alan työehtosopimuksia. Paikallisen sopimisen laajentaminen selkeyttäisi ja vahvistaisi paikallisten sopijapuolten mahdollisuuksia järjestää palvelussuhteen ehtojen sääntäjärjestelmä kyseisissä virastoissa niiden toiminnan tarpeiden mukaisesti ilman, että yksittäistä virastoa koskevista asioista pitäisi sopia valtion keskustason sopijaosapuolten toimesta. Paikallisen sopimisen laajentaminen Valtion työmarkkinalaitoksen näkemyksen mukaan mahdollistaa myös henkilöstön edustajien mahdollisuudet edustaa henkilöstöä näissä tilanteissa selkeämmin sopimisen juridisten perusteiden selkiinnyttyä.

Valtion työmarkkinalaitos toteaa, että paikallisen sopimisen laajentaminen hallituksen esityksessä kuvatuin tavoin on valtiosektorilla tarpeen, joskin eri syistä ja näkökohdista johtuen kuin yleisillä työmarkkinoilla.

Lakialoitteesta laiksi työntekijöiden edustajan tulkintaetuoikeudesta Valtion työmarkkinalaitos toteaa, että lakialoite on huomattavan puutteellinen siinä suhteessa, että sitä ei ole lainkaan sovitettu virkaehtosopimusjärjestelmään valtiota sekä kunta- ja hyvinvointialueita koskien. Lakialoite sellaisenaan ei edes mainitse pykäläluonnoksissa tai perustelutekstissä termiä virkasuhde tai virkaehtosopimus vaikka aloitteen 8 § 4 momentissa sinänsä mainitaan myös julkiset työnantajatahot. Selkeän soveltamisalasäännöksen puuttuessa lakialoitteen ajatellun soveltamisalan laajuus on jossain määrin epäselvä ja aiheuttaisi tulkinnallisia epäselvyyksiä. Lakialoite lienee tarkoitettu sovellettavaksi vain työsuhteita, työehtosopimuksia ja työsopimuslainsäädäntöä koskevissa riitaisuuksissa. Valtion työmarkkinalaitos toteaa, että tämä voisi johtaa tilanteeseen, jossa sisällöllisesti täsmälleen samaa virkaehtosopimus- ja työehtosopimusvaikutuksin voimassa olevaa sopimusmääräystä koskevat menettelytavat poikkeaisivat täydellisesti toisistaan palvelussuhdelajista riippuen, jolloin riitatapauksessa tulkintaetuoikeus virkasuhteissa olisi työnantajalla mutta työsuhteissa työntekijöiden edustajalla. Tasapuolisen ja yhdenvertaisen kohtelun velvoitteet huomioon ottaen tällainen lopputulos ei voine olla perusteltu.

Hallitusneuvos Risto Lerssi